

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wartość wychowawcza Światowych Dni Młodzieży z Janem Pawłem II

Author: Mariola T. Kozubek

Citation style: Kozubek Mariola T. (2013). Wartość wychowawcza Światowych Dni Młodzieży z Janem Pawłem II. W: M. T. Kozubek (red.), "Starość - nie radość? : aktywność osób starszych i solidarność międzypokoleniowa" (S. 112-122). Katowice : Księgarnia św. Jacka

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Dr Mariola T. Kozubek

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny Zakład Nauk o Rodzinie

WARTOŚĆ WYCHOWAWCZA ŚWIATOWYCH DNI MŁODZIEŻY Z JANEM PAWŁEM II

„Ludzie starsi dzięki swej dojrzałości i doświadczeniu
mogą udzielać młodym rad i cennych pouczeń.
Kruchość ludzkiego istnienia,
w sposób najbardziej wyrazisty
ujawniająca się w starszym wieku,
staje się w tej perspektywie przypomnieniem
o wzajemnej zależności i nieodłącznej solidarności
między różnymi pokoleniami,
jako że każdy człowiek potrzebuje innych
i wzbogaca się
dzięki darom i charyzmatom wszystkich”

Jan Paweł II

Te słowa zaczerpnięte z Listu, który Papież skierował do swoich braci i siostr – ludzi w podeszłym wieku¹, będą stanowić w tej refleksji klucz interpretacyjny do wydobycia wartości wychowawczej Światowych Dni Młodzieży (ŚDM) przeżywanych z Janem Pawłem II.

W wielości orientacji światopoglądowych i moralnych oraz zróżnicowanych norm i wzorów zachowań to właśnie osoby starsze mogą pomóc młodym ludziom w podejmowaniu właściwych decyzji życiowych oraz w odnalezieniu drogi życia – twierdzi Leon Dyczewski – ponieważ mają one szczególną zdolność przekazywania młodym pokoleniom wartości i norm, gdyż zostały one wypróbowane i sprawdzone w ciągu ich życia². Taką zdolność miał Jan Paweł II w relacji z młodzieżą. Uprzywilejowanym miejscem jego bycia z nimi i dla nich były Światowe Dni Młodzieży (ŚDM).

Artykuł jest refleksją nad wartością wychowawczą ŚDM przeżywanych z Janem Pawłem II. W pierwszej części opisuję te spotkania jako wzór globalnej sytuacji wychowawczej, przedstawiając ich genezę i rozwój oraz twórcę – Jana Pawła II, w kontekście jego relacji wychowawczej z młodzieżą. W drugiej części ukazuję wartość wychowawczą zawartą w wybranych orędziach Jana Pawła II

¹ Jan Paweł II, List *Do moich Braci i Siostr – ludzi w podeszłym wieku*, Watykan 1999.

² L. Dyczewski, *Ludzie starzy i starość w społeczeństwie i kulturze*, Lublin 1994, s. 74.

na ŚDM, które jawią się jako areopag transmisji wartości. W podjętej analizie uwzględniłam tylko te ŚDM, które były obchodzone w wymiarze globalnych spotkań międzynarodowych.

1. Światowe Dni Młodzieży – wzór globalnej sytuacji wychowawczej

Gdy mówimy o sytuacji wychowawczej, to na ogół mamy na myśli szczególne środowisko, w którym dokonuje się proces wychowawczy. Obejmuje ona zatem wychowanka, wychowawcę, zachodzące między nimi więzi i oddziaływania oraz konkretne warunki społeczne, które wyznaczają określone okoliczności³. Stefan Kunowski definiuje sytuację wychowawczą jako „układ bodźców, czynników i wpływów, które powodują rozwój człowieka”⁴, a zatem stanowi ją to wszystko, co istnieje i jest realne: wpływ natury, kultury i transcendencji⁵. W takim ujęciu Światowe Dni Młodzieży (ŚDM) jako celowe i ukierunkowane tematycznie zgromadzenie młodych ludzi i ich liderów na spotkaniu z osobowym wychowawcą (mistrzem) – papieżem, można postrzegać jako globalną sytuację wychowawczą. Mamy tu bowiem do czynienia z oddziaływaniem natury (przyrody, bogactwa ziemi, krajobrazu, klimatu itd.), kultury (wyrażającej ducha ludzkiego w rozmaitych formach artystycznych, w dostępie do dóbr kultury oraz w relacji osobowej w papieżem i innymi liderami/wychowawcami), oraz transcendencji (budzenie i pogłębianie relacji miłości i oddania z Bogiem).

ŚDM postrzegane jako sytuacja wychowawcza można przyrównać także do zgromadzeń agoralnych (*agoral gathering*), jeśli weźmiemy pod uwagę przemiany, jakie dokonują się pod ich wpływem zarówno w samych uczestnikach, jak i w makrosystemach układów społecznych. Adam Biela wyjaśnia, że zgromadzenie agoralne (gr. *agora*: rynek) to „dobrowolne, masowej skali publiczne zgromadzenie, zainspirowane jakimi wyższymi wartościami moralnymi lub społecznymi, np. godność ludzka, prawda, wolności, sprawiedliwość”⁶. Jako twórca tego pojęcia w odniesieniu do spotkań z papieżem Janem Pawłem II, Biela wskazuje na siedem konstytutywnych cech zgromadzeń agoralnych. Są to: (1) kierowanie się wartościami wyższymi przez gromadzące się osoby; (2) intencje niestosowania przez nie przemocy; (3) dobrowolność uczestnictwa; (4) otwartość spotkania; (5) masowa skala uczestnictwa; (6) świadomość przeżywania przez uczestników jedności przy jednoczesnym uświadamianiu sobie wagi społecznej

³ W. Cichoń, *Wartości, człowiek, wychowanie*, Kraków 1996, s. 116.

⁴ S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 2004, s. 237.

⁵ Por. M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 1999, s. 529.

⁶ A. Biela, *Nowe zgromadzenia agoralne jako zbiorowe reakcje ludzi na świat na wiadomość o śmierci Papieża Jana Pawła II*, *Roczniki Psychologiczne* 1 (2006), t. 9, s. 80. Zob. A. Biela, *Agoral gatherings and large scale transformation in Europe in the 80s and 90s*, *Journal for Mental Changes* 2 (1996), s. 83-100.

zgromadzenia; (7) pozytywne następstwa zgromadzenia zarówno w skali indywidualnej, jak i społecznej⁷. Cechy te można odnieść także do ŚDM.

A. Geneza i rozwój ŚDM

Światowy Dzień Młodzieży został zapoczątkowany w Niedzielę Palmową 30 marca 1985 roku, gdy na zaproszenie Jana Pawła II na placu św. Jana na Lateranie zgromadziło się 250 tys. młodych z całego świata. Papież – odnosząc się do wcześniejszego spotkania z młodzieżą w Watykanie (15.04.1984 r.), z okazji obchodzonego w Kościele katolickim Roku Świętego – powiedział wówczas między innymi: „Dziś jesteście zgromadzeni tutaj znowu, drodzy przyjaciele, aby (...), zapoczątkować tradycję Dnia Młodzieży”⁸. I wyznaczył cel owych Dni: „(...) Dzień Młodzieży oznacza wyjście na spotkanie Boga, który wszedł w dzieje człowieka poprzez Tajemnicę Paschalną Jezusa Chrystusa. Wszedł nieodwracalnie. I chce spotkać naprzód was, młodych”⁹. Jest zatem już w tym pierwszym przemówieniu wyraźne wezwanie do samowychowania, o czym obszernie papież pisze w Liście apostolskim *Do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży*¹⁰.

Zgodnie z harmonogramem przyjętym przez Papieską Radę ds. Świeckich, ŚDM są celebrowane od roku 1986 na przemian: w diecezjach oraz w miastach na całym świecie wyznaczonych przez papieża¹¹. Do roku 2013 odbyło się dwadzieścia dziewięć ŚDM, w tym dwanaście na szczęblu światowym, a siedemnaście na szczęblu diecezjalnym. Uczestniczyło w nich trzech kolejnych papieży: Jan Paweł II – w ośmiu¹² (zob. Tab. 1); papież Benedykt XVI – w trzech: Kolonia (2005), Sydney (2008), Madryt (2011), a papież Franciszek dotąd w jednym – Rio de Janeiro (2013).

Każdy ŚDM poświęcony jest określonej tematyce, którą wyraża hasło – zdanie zaczerpnięte z Pisma świętego Nowego Testamentu. Natomiast istotę owej tematyki wyjaśniają papieskie orędzia, ogłaszane na rok przed danym wydarzeniem, w celu wspólnego przygotowania się do przeżywania owego spotkania. Zgodnie z wolą papieża Franciszka XXX ŚDM mają się odbyć w Krakowie od 26 do 31 lipca 2016 roku, pod hasłem: „Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią” (Mt 5,7).

Biorąc pod uwagę zakres tematyczny tej refleksji, w Tabeli nr 1 podano najistotniejsze dane o ŚDM obchodzonych z udziałem Jana Pawła II na szczęblu światowym.

⁷ Tamże.

⁸ Cyt. za: A. Kiciński, *Historia Światowych Dni Młodzieży*, [w:] *Modlitwa w katechezie*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 2002, s. 331-381.

⁹ Tamże.

¹⁰ Zob. Jan Paweł II, List apostolski *Do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży*, 31.03.1985, [w:] *Jan Paweł II do młodzieży (1978-2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Poznań 2005, s. 39-40.

¹¹ Zob. G. Weigel, *Świadek nadziei*, Kraków 2002, s. 624-625.

¹² Nie wliczam tu pierwszego spotkania z roku 1985, które formalnie nie było jeszcze ŚDM.

Tab. 1. Światowe Dni Młodzieży z udziałem Jana Pawła II (na szczeblu światowym)

Nr kolejny SDM	Rok	Kraj (miasto)	Hasło	Liczba uczestni- ków
zapowiedź	1985	Watykan	„Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w Was” (1 P 3,15)	300 tys.
II	1987	Argentyna (Buenos Aires)	„Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam” (1 J 4,16)	900 tys.
IV	1989	Hiszpania (Santiago de Compostella)	„Jam jest Drogą i Prawdą, i Życiem” (J 14, 6)	400 tys.
VI	1991	Polska (Częstochowa)	„Otrzymaliście Ducha przybrania za synów” (Rz 8,15)	1,6 mln
VIII	1993	USA (Denver)	„Ja przyszedłem po to, aby (owce) miały życie i miały je w obfitości” (J 10,10)	700 tys.
X	1995	Filipiny (Manila)	„Jak Ojciec mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (J 20,21)	4 mln
XII	1997	Francja (Paryż)	„Nauczycielu, gdzie mieszkasz? Chodźcie, a zobaczycie” (J 1,38-39)	1,1 mln
XV	2000	Włochy (Rzym)	„A słowo stało się Ciałem i zamieszkało wśród nas” (J 1, 4)	2,2 mln
XVII	2002	Kanada (Toronto)	„Wy jesteście solą dla ziemi... Wy jesteście światłem świata” (Mt 5,13-14)	800 tys.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie *Jan Paweł II do młodzieży (1978-2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Poznań 2005.

Z przedstawionych wyżej danych wynika, że Jan Paweł II spotkał się z młodzieżą całego świata w miastach Europy, Azji oraz Ameryki Południowej i Północnej. Najwięcej młodych przybyło na SDM do Manili, bo aż 4 mln, a następnie do Rzymu – 2,2 mln, Paryża – 1,1 mln i Częstochowy – 1,1 mln.

B. Relacja wychowawcza Jana Pawła II z młodzieżą

W literaturze pedagogicznej relacja wychowawcza bywa¹³ określana jako *relacja pedagogiczna* lub *miłość pedagogiczna*, co – jak zauważa Marian Nowak – ma wskazywać na specyfikę działania wychowawczego, które w swej istocie

¹³ Obecnie panuje tendencja do zastępowania pojęcie *relacja wychowawcza* określeniami takimi jak: styl wychowania, interakcja, komunikacja. M. Nowak, *Teorie i koncepcje wychowania*, Warszawa 2008, s. 198.

powinno opierać się na relacji miłości pomiędzy wychowującym i wychowywanym¹⁴. Jan Paweł II podkreślał ten aspekt w *Liście do Rodzin*, gdzie pisze, że „wychowanie jest przede wszystkim obdarzaniem człowieczeństwem – obdarzaniem dwustronnym” (nr 16). Taka personalistyczna optyka relacji wychowawczej uwzględnia także aspekt wzorczości, która zdaniem Katarzyny Olbrycht polega na byciu wzorem bądź wzorowaniu się na kimś, gdyż – jak uważa – „odwoływanie się do przykładów, wzorów, autorytetów i mistrzów powinno się znaleźć w centrum wychowania i samowychowania osoby”¹⁵.

Rozważając wartość wychowawczą ŚDM przeżywanych z papieżem Janem Pawłem II, trzeba przede wszystkim spojrzeć na znaczenie jego osobowości, stanowiącej dla młodych istotny wzór osobowy, dzięki czemu jego relacja wychowawcza z młodzieżą całego świata ma cechy sprawczości.

W kontekście poruszanej w tej książce problematyki, dotyczącej aktywności osób starszych i solidarności międzypokoleniowej, warto zwrócić uwagę na fakt, że Papież zapoczątkował ŚDM w 65 roku życia, a zatem reprezentował pokolenie młodszych seniorów, a od spotkania w Manili (1995) był już starszym seniorem¹⁶. Ostatnie światowe spotkanie z młodzieżą w Toronto (2002) przeżywał w wieku 82 lat. Budzi zatem zdumienie fakt, że człowiek ‘z innej epoki’ kulturowej miał tak niezwykle wpływ na ludzi młodych i rodzi się pytanie o tajemnicę tego fenomenu. Odpowiedzi można szukać w różnych perspektywach. Jedną z nich znajdujemy w *Liście Papieskiej Rady ds. Świeckich*, pt. *Godność i posłannictwo ludzi starszych w Kościele i w świecie*, gdzie czytamy: „Trzeba usytuować starość w świetle wiary, w konkretnym planie Boga, który jest miłością, i przeżywać ją jako etap na drodze, którą Chrystus prowadzi nas do Ojca (por. J 14,2). Jedynie bowiem w świetle wiary i umocnieni niezawodną nadzieją (por. Rz 5,5) potrafimy przeżyć starość jako dar i zadanie na sposób prawdziwie chrześcijański. Jest to sekret młodości ducha, jaką możemy zachować mimo upływu lat”¹⁷. Jan Paweł II jako osoba konsekrowana uchwycił sens starości „wpisanej w ludzką egzystencję” i przeżywał ją „ze spokojem i godnością”. Tę wieczną „młodość ducha” a wraz z nią miłość do ludzi młodych Papież Wojtyła okazywał aż po kres swojego życia, o czym świadczą słowa na łożu śmierci skierowane do młodzieży: „Szukałem was, a wy przyszliście do mnie. Dziękuję wam”¹⁸.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Zob. K. Olbrycht, *O roli przykładu, wzoru, autorytetu i mistrza, w wychowaniu osobowym*, Toruń 2007, s. 7, 11.

¹⁶ Według klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wiek starszych osób podzielono na dwie zasadnicze grupy: młodszych seniorów – osoby do 75 r. ż. i starszych seniorów – osoby po 75 r. ż.

¹⁷ Papieska Rada ds. Świeckich, *La dignità dell'anziano e la sua missione nella Chiesa e nel mondo (Godność i posłannictwo ludzi starszych w Kościele i w świecie)*, Watykan, 01.10.1998, cz. 1.

¹⁸ P. Zuchniewicz, *Narodziny pokolenia JP2*, Warszawa 2007, s. 4.

Jan Paweł II – papież a zarazem osoba w podeszłym wieku – wpływał głęboko i rozlegle na młodych swojej epoki (i czyni to także dziś), ponieważ ich rozumiał, darzył zaufaniem i współczuciem, lecz także stawiał wysokie wymagania. Świadczą o tym niezliczone świadectwa młodych, a w Polsce także cały społeczny ruch określający siebie jako Pokolenie JP2. Maria Zboralska reprezentująca ten ruch tak pisze: „On zawsze nas szukał. Wychodził nam naprzeciw, pielgrzymował do krajów i miast, w których żyliśmy. Zapraszał na Światowe Dni Młodzieży. Chciał się spotkać z każdą i z każdym z nas. Na każdą i każdego chciał spojrzeć z miłością. Każdej i każdemu chciał opowiedzieć o Chrystusie. Mówił, że nam ufa, że w nas wierzy, że jesteśmy jego nadzieją. I my widzieliśmy, że tak właśnie nas postrzega, że w jego głosie nie ma nuty fałszu. I dlatego swoim młodzieńczym entuzjazmem żywiłowo odpowiadaliśmy na jego wezwanie. Jeździliśmy za nim, staliśmy pod oknem, kiedy trzeba, wchodziliśmy na drzewa i słupy, śpiewaliśmy, wiwatowaliśmy... Chłonęliśmy jego słowo. Słuchaliśmy, kiedy mówił, jak nie umierać za życia. A kiedy umierał, uczyliśmy się, jak żyć. W godzinie śmierci i pogrzebu naszego Papieża przyszliśmy na place, do kościołów, do własnych serc. Chcieliśmy być wierni – i byliśmy. Teraz nadal Papież nas szuka. Woła każdą i każdego z nas po imieniu swoim łagodnym i przynaglającym głosem. Woła bogactwem swojej nauki. A my czujemy w głębi, że i tym razem nie możemy go zawieść. Że przyszedł czas, by czerpać ze skarbcza jego mądrości, by być na miarę nadziei pokładanej w nas przez Jana Pawła II”¹⁹.

To świadectwo współbrzmi z psychologiczną oceną efektów fenomenu charyzmatycznego przywódcy, jaką podaje A. Biela. Píše on w odniesieniu do spotkań z papieżem: „W czasie takich spotkań agoralnych uczestnicy identyfikują się ze swoim przywódcą, wyraźnie odczuwając, że stara się on wzmacniać ich własną indywidualną podmiotowość w czasie spotkania o ważne wymiary egzystencjalne sięgające głębi ich osobowości oraz człowieczeństwa. Głębia psychologiczna tego procesu identyfikacji polega na tym, iż osoba Papieża staje się w jakim stopniu «częścią» osobowości każdego z uczestników zgromadzenia agoralnego. Dotyczy to jego przesłania moralnego, religijnego, społecznego i ogólnoludzkiego, ale również cech Jego osobistego przekazu, poczucia humoru, zwykłych gestów, wyrazu twarzy, tonu głosu, błyskotliwości, a nawet objawów zmęczenia czy odczuwanych dolegliwości i znoszenia cierpienia”²⁰.

Nie ulega wątpliwości, że osobowość i postawa Jana Pawła II, na którą składają się wysoki poziom atrybutów ludzkich, głęboka duchowość oraz miłość pedagogiczna, sytuują go w gronie współczesnych wzorów osobowych.

¹⁹ M. Zboralska, *Szukałem was, a teraz wy przyszliście do mnie*, Miłujcie się 3 (2005), s. 50.

²⁰ A. Biela, *Nowe zgromadzenia agoralne...*, s. 83.

2. Orędzia na Światowe Dni Młodzieży – areopagiem transmisji wartości

We współczesnej pedagogice o orientacji chrześcijańskiej wyraźnie podkreśla się, że nie ma wychowania bez wartościowania i bez wartości. Jeśli zakładamy, że wychowanie jest działaniem świadomym i celowym, i że ma ono charakter społeczny, to u podstaw tego procesu należy wyraźnie określić wartości²¹, wyznaczając jego kierunek ze świadomością, że dla młodego człowieka czytelny system wartości stanowi zasadnicze źródło opisu i oceny świata, a następnie konsekwentnego według nich postępowania. W psychologii zaś uważa się, że tworzenie się systemu wartości przebiega na bazie wewnętrznych doświadczeń i odczuć osoby oraz w kontaktach z ludźmi²². Odnosząc powyższe do stanowiska K. Olbrycht w kwestii wychowania do wartości oraz edukacji aksjologicznej²³, można stwierdzić, że papieskie orędzia są areopagiem transmisji wartości a ŚDM doskonałą ku temu sytuacją wychowawczą. Elżbieta Tkocz, analizując wszystkie orędzia Jana Pawła II na ŚDM zwraca uwagę na fakt, że treści tych orędzi o „chrześcijańskiej formacji młodzieży nie są kierowane do wychowawców, lecz do niej samej”²⁴.

W tekstach Jana Pawła II skierowanych do młodzieży dostrzegamy między innymi: (A) wezwanie do uczestnictwa we wspólnocie stanowiące antidotum na indywidualizm; (B) ukazanie wolności jako owocu poszukiwania prawdy; (C) wsparcie w dążeniu do szczęścia, rozumianego jako aktywne budowanie świętości „tu i teraz”.

A. Uczestnictwo we wspólnocie jako antidotum na indywidualizm

W czasach indywidualizmu i powszechnego u młodzieży kryzysu dotyczącego zdolności budowania relacji międzyosobowej i trwania w niej, szczególną wagę mają słowa Jana Pawła II o *uczestnictwie* i wartości *wspólnotowości*. Papież Wojtyła, który był niejako mistrzem w rozpracowaniu kategorii „uczestnictwa we wspólnocie”²⁵, porusza te zagadnienia już podczas jubileuszowego spotkania w Rzymie na Lateranie (1985). Nawiązując do hasła (ogłoszonego przez ONZ) Międzynarodowego Roku Młodzieży: „Uczestnictwo – postęp – pokój”, Jan

²¹ Zob. M. Nowak, *Teorie i koncepcje...*, s. 367-383; zob. tenże, *Znaczenie wartości w procesie wychowania*, [w:] *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. K. Popielski, Lublin 1996, s. 241-259.

²² H. Elżanowska, *Międzypokoleniowa transmisja wartości w rodzinie*, Lublin 2012 (Studia z Psychologii w KUL, t. 18, red. O. Gorbaniuk, B. Kostrubiec-Wojtachnio, D. Musiał, M. Wiecheteck), s. 101.

²³ Zob. *Edukacja aksjologiczna*, red. K. Olbrycht, t. 1-4, Katowice 1994; 1995; 1999.

²⁴ E. Tkocz, *Chrześcijańska formacja młodzieży w świetle orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży*, Katowice 2005, s. 17.

²⁵ Zob. K. Wojtyła, *Człowiek drogą Kościoła*, red. K. Czajkowska, Rzym 1992; tenże, *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 2000.

Paweł II wyjaśnia, że *uczestniczyć* oznacza: „być razem z innymi i równocześnie w tym ‘razem’ pozostać sobą (...)”. I dalej dopowiada, że: „tym, co pozwala uczestniczyć w życiu drugih, jest współdzielenie dóbr, wspólnota wartości” (Rz, 1985)²⁶. Papież nadaje też znaczenie ontologiczne kategorii uczestnictwa: jest nim „każdy aspekt życia chrześcijańskiego (...), któremu odpowiada zadanie natury egzystencjalnej: całe życie chrześcijanina winno być dynamicznym świadectwem nowej rzeczywistości, w której uczestniczy za sprawą miłości Boga” (Rz, 1985).

W kontekście uczestnictwa we wspólnocie, Jan Paweł II dotyka także zagadnienia odpowiedzialnego udziału młodych we wszelkich formach zrzeszenia, wskazując im konkretne kryterium: „Drodzy młodzi, przyjrzyjcie się swoim wspólnotom, grupom, ruchom, których jesteście uczestnikami (...). Nie zapominajcie, że miarą autentyczności tych zrzeszeń jest ściśle określone kryterium: wspólnota, grupa, ruch, do którego należycie, jest prawdziwy o tyle, o ile pomaga wam uczestniczyć w (...) realizowaniu waszego chrześcijańskiego powołania w różnych dziedzinach”. I wskazuje Kościół jako sakrament owego uczestnictwa (Rz, 1985). Papież podaje też wskazania dotyczące fundamentu stylu życia we wspólnocie: „Jeśli miłość jest szczytem i pełnią uczestnictwa (...), to oczywiste, że pierwszym przykazaniem jest przykazanie miłości Boga i bliźnich”. Takie właśnie uczestniczenie w człowieczeństwie bliskich jest etycznym rdzeniem powołania chrześcijańskiego i ludzkiego, gdyż przykazanie miłości jest nierozłączne z wezwaniem do uczestnictwa (Rz, 1985).

B. Wolność jako owoc poszukiwania prawdy

Wolność jako cel a zarazem wartość w samowychowaniu, wymaga szczególnego zaangażowania ze strony tego, kto jej pragnie. Jan Paweł II mówi o wolności bardzo często. W swoich orędziach podkreśla zawsze, że jej fundamentem jest nieustanne dążenie do poznania prawdy, którą można osiągnąć wyłącznie w osobowym spotkaniu z Chrystusem, który jest „Drogą, Prawdą, i Życiem” (J 14,6). W Częstochowie (1991), w kontekście hasła VI ŚDM: „Otrzymaliście ducha przybrania za synów” (Rz 8,15) Papież z mocą wyjaśnia młodym, że największym powołaniem każdego człowieka jest stać się dzieckiem Bożym. Przestrzega ich przed fałszywymi formami wolności, a także przed wolnością pozorną, rozumianą powierzchownie i jednostronnie bez wnikania w całą prawdę o człowieku, co prowadzi do zniewolenia. Zachęca młodych do rzetelnego poszukiwania prawdy, która „jest warunkiem prawdziwej wolności” (Cz, 5), i podkreśla, że jej horyzonty może ukazać jedynie spotkanie z Jezusem, które „nadaje sens egzystencji człowieka i wstrząsa nią” (Ma, 2). A dalej wyjaśnia, że owo spotkanie ma także

²⁶ Cytując orędzia Jana Pawła II będę stosować skróty miast, w których odbyły się ŚDM, wg następującego wzoru: (BA) = Buenos Aires; (SdC) = Santiago de Compostella; (Cz) = Częstochowa; (De) = Denver; (Ma) = Manila; (Pa) = Paryż; (Rz, 2000) = Rzym; (Rz, 1985) = Rzym, zapowiedź ŚM; (To) = Toronto.

wymiar egzystencjalny, gdyż jest to dostrzeganie Jezusa w „obliczu współczesnego człowieka” (Ma, 1).

W odniesieniu do prawdy Jan Paweł II uświadamia młodym, że stanowi ona „najgłębszy wymóg ludzkiego rozumu” (SdC, 1) i – odwołując się do swojej encykliki *Redemptor hominis* – wyjaśnia, że odpowiedzią na pragnienie prawdy o Bogu, człowieku, życiu i świecie jest sam Chrystus: „człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca (...) musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią przybliżyć się do Chrystusa” (RH, 10). A w Santiago de Compostella (1989), Papież przestrzega młodych: „Pamiętaj: Bóg jest Drogą, Prawdą i Życiem. Bez tego nie uda się zbudować chrześcijańskiego życia”. I wreszcie, podczas jubileuszowego spotkania młodych w Rzymie (2000), 80-letni Papież mocą swojego autorytetu i bogactwa życia przekazuje młodym chrześcijanom całego świata największe dziedzictwo osobiste i Kościoła, źródło prawdy i wszelkich wartości: „Wam, chłopcy i dziewczęta (...) zostaje przekazana «Księga Życia», którą Papież (...), ukaże Kościołowi i światu jako źródło życia i nadziei dla trzeciego tysiąclecia (...). Niech Ewangelia stanie się waszym najcenniejszym skarbem: studiując wnikliwe Słowo Boże i wielkodusznie je przyjmując (...), odkryjecie uzasadnienie dla nieustannego trudu budowania cywilizacji miłości” (Rz, 4).

C. Dążenie do szczęścia aktywnym budowaniem świętości tu i teraz

Pragnienie szczęścia wpisane w ludzką naturę, jest szczególnie mocno odczuwane przez ludzi młodych. Jan Paweł II przestrzega ich przed hedonizmem i relatywizmem życia oraz przed związanymi z tym milczeniem i obojętnością, lecz jednocześnie utwierdza w przekonaniu, że powołaniem człowieka jest szczęście, którego źródłem jest doświadczanie sacrum, kierowanie się autentycznymi wartościami oraz modlitwa, i zachęca ich do odważnego budowania w miejscach nauki, pracy i rozrywki „cywilizacji miłości, sprawiedliwości i pokoju” (SdC, 2). Papież wie, że pójście taką drogą wymaga odwagi i zachęcając do „pielgrzymowania na drodze wewnętrznej odnowy” (SdC, 3), woła: „Młodzi nie lękajcie się świętości! (...) wzbijajcie się na wysokie szczyty, bądźcie pośród tych, którzy pragną osiągnąć cele synów Bożych” (Cz, 3). W tym wezwaniu kieruje młodzież ku transcendencji, uświadamiając jej, że: „wszystko, co jest w nas, popycha nas ku czemuś, co jest poza nami (...) To właśnie odkrycie jest wezwaniem, aby człowiek stał się uczniem Kogoś Innego, kto nieskończenie go przerasta, aby wreszcie zaczął prawdziwe życie” (De, 3). Wyjaśnia też młodym, że to „nowe życie (...) promieniuje na wszystkie dziedziny ludzkiej egzystencji: na rodzinę, szkołę i środowisko pracy, na codzienne obowiązki i odpoczynek (...) a „znakiem jego obecności i jego wzrostu jest miłość”, która rozkwita „w dawaniu siebie innym”, umożliwiając uczestniczenie „w tworzeniu struktur społecznych bardziej godnych człowieka” oraz szerzenie kultury życia (De, 5-6).

W Rzymie (2000) Papież woła: „Młodzi wszystkich kontynentów, nie lękajcie się być świętymi nowego tysiąclecia!” i wskazuje im drogę do niej wiodącą: „postępujcie zgodnie z wyznawaną wiarą i służcie ofiarnie braciom; (...) wsłuchujcie się w Słowo Boże czerpcie siłę z sakramentów (...).

Jan Paweł II pokazuje też, że świętość buduje się tu i teraz poprzez aktywne zaangażowanie się w codzienne życie: „Musicie nie szczędząc sił włączać się w budowę lepszego świata, opartego na mocy miłości i przebaczenia, na walce przeciw niesprawiedliwości i wszelkiej nędzy fizycznej, moralnej i duchowej, na podporządkowaniu polityki, kultury i techniki człowiekowi oraz jego integralnemu rozwojowi” (Pa, 3).

Zakończenie

Na wartość wychowawczą ŚDM przeżywanych z Janem Pawłem II składa się przede wszystkim poliedryczna osobowość twórcy tych wydarzeń – papieża Jana Pawła II. Poprzez ŚDM stworzył on niepowtarzalną w żadnym innym kontekście, globalną sytuację wychowawczą, w której fundamentem jest osobowa relacja mistrza z wychowankiem: papieża z młodymi całego świata. Zauważalne psychospołeczne „efekty” ŚDM pozwalają nam sytuować ów fenomen w kategorii zgromadzeń agoralnych, podczas których „osoba charyzmatycznego przywódcy pozwala uczestnikom zgromadzenia agoralnego przeżyć osobisty kontakt z jego osobowością, która emanuje autentycznością człowieczeństwa i ułatwia więź z innymi ludźmi jako podmiotami zgromadzenia”²⁷.

Na podstawie przeprowadzonej (wybiórczej) analizy ŚDM można stwierdzić, że są one niejako areopagiem międzypokoleniowej transmisji wartości. W kontekście podejmowanej w tej publikacji refleksji, dotyczącej aktywności osób starszych i solidarności międzypokoleniowej, niniejszy artykuł może być odpowiedzią na zawarte w tytule książki pytanie: *Starość – nie radość?* Owszem, starość może być radością, zawsze wtedy, gdy jest dozgonnym byciem bezinteresownym darem z siebie dla innych – a takim był Jan Paweł II w relacji z młodzieżą przełomu wieków XX i XXI. Fakt ten można uznać za najwyższą wartość wychowawczą ŚDM.

THE EDUCATIONAL VALUE OF THE WORLD YOUTH DAYS WITH POPE JOHN PAUL II

Summary

The article indicates the educational value of the World Youth Days with John Paul II. This Global Youth Gathering was depicted as global educational situation, exhibiting also its characteristic of agoral gathering, during which intergenerational transmission of values takes place. Transfer of values is made not only through pope's

²⁷ A. Biela, *Nowe zgromadzenia agoralne...*, s. 83.

messages, but also through unique personality of John Paul II, which in his educational relationship with the youth appears to be a meeting of the master and the student.

Keywords: World Youth Day, agoral gathering, educational situation, the Message of John Paul II for World Youth Day, educational value, educational relationships

BIBLIOGRAFIA

- Biela A., *Nowe zgromadzenia agoralne jako zbiorowe reakcje ludzi na świecie na wiadomość o śmierci Papieża Jana Pawła II*, Roczniki Psychologiczne 1 (2006), t. 9, s. 79-89.
- Biela A., *Agoral gatherings and large scale transformation in Europe in the 80s and 90s*, Journal for Mental Changes 2 (1996), s. 83-100.
- Cichoń W., *Wartości, człowiek, wychowanie*, Kraków 1996.
- Dyczewski L., *Ludzie starzy i starość w społeczeństwie i kulturze*, Lublin 1994.
- Edukacja aksjologiczna*, red. K. Olbrycht, t. 1-4, Katowice 1994.1995.1999.
- Elżanowska H., *Międypokoleniowa transmisja wartości w rodzinie*, Lublin 2012 (Studia z Psychologii w KUL, t. 18, red. O. Gorbaniuk, B. Kostrubiec-Wojtachnio, D. Musiał, M. Wiechetek) s. 97-114.
- Jan Paweł II, List apostolski *Do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży*, 31.03.1985, [w:] *Jan Paweł II do młodzieży (1978-2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Poznań 2005, s. 39-40.
- Jan Paweł II, List *Do moich Braci i Sióstr – ludzi w podeszłym wieku*, Watykan 1999.
- Kiciński A., *Historia Światowych Dni Młodzieży*, [w:] *Modlitwa w katechezie*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 2002, s. 331-381.
- Kunowski S., *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 2004.
- Nowak M., *Znaczenie wartości w procesie wychowania*, [w:] *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. K. Popielski, Lublin 1996, s. 241-259.
- Nowak M., *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 1999.
- Nowak M., *Teorie i koncepcje wychowania*, Warszawa 2008.
- Olbrycht K., *O roli przykładu, wzoru, autorytetu i mistrza, w wychowaniu osobowym*, Toruń 2007.
- Papieska Rada ds. Świeckich, *La dignità dell'anziano e la sua missione nella Chiesa e nel mondo (Godność i posłannictwo ludzi starszych w Kościele i w świecie)*, Watykan, 01.10.1998.
- Tkocz E., *Chrześcijańska formacja młodzieży w świetle orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży*, Katowice 2005.
- Weigel G., *Świadek nadziei*, Kraków 2002.
- Wojtyła K., *Człowiek drogą Kościoła*, red. K. Czajkowska, Rzym 1992.
- Wojtyła K., *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 2000.
- Zboralska M., *Szukałem was, a teraz wy przyszliście do mnie*, Miłujcie się 3 (2005), s. 50-54.
- Zuchniewicz P., *Narodziny pokolenia JP2*, Warszawa 2007.